

Minoriteten har ikke alltid rett
(Kronikk i Stavanger Aftenblad 1. oktober 1971)

Inge Bjart Torkildsen

Det ligger nær å tro dette at "minoriteten alltid har rett". Kronikeren fører flere beviser på at minoriteten ofte har fått rett i sine påstander. Men enhver diskusjon mellom majoritet og minoritet bør ikke være et spørsmål om rett eller galt. Det bør heller være en utveksling av synspunkter. Den absolutte sannhet eksisterer bare i fantasien. Derfor konkluderes det med en formulering „Minoriteten har alltid rett i noe, men ikke i alt.“

La oss utdype begrepene rett og galt. Vi illustrerer: en ateists påstand overfor en kristen om at Gud ikke eksisterer er gal for den kristne, men riktig for ateisten! Spørsmålet om rett eller galt er en definisjonssak, selv i den mest empiriske vitenskap.

Minoriteter blir dannet på grunnlag av nye (eller gjenopplagede) tanker og ideer. Noen minoriteter går til grunne, andre blir majoriteter, alt etter oppslutningen fra de folk som sto utenfor minoriteten da den ble dannet.

Den minste minoriteten man kan ha er et enkelt individ. Martin Luther sa: „Den sterkeste står alene“. En modifikasjon vil være: „Den må være sterk som vil stå alene!“

Minoriteter dannes på alle områder. De minoriteter som kan få størst betydning for samfunnsutviklingen er de politiske. Et illustrerende eksempel fra våre dager er Folkebevegelsen mot EEC. Den var til å begynne med en intellektuell minoritet, støttet av Senterepartiet og andre organisasjoner. Folkebevegelsens fremragende agitatorer har vervet nye medlemmer fra de forskjellige lag av folket. Om bevegelsens påstander om EEC er riktige, vet svært få av oss. Ja, mange av bevegelsens medlemmer vet det vel ikke selv engang! EECs målsetning står klart på trykk, men om den blir fulgt er en annen sak.

Et mindre betydningsfullt eksempel er den signalrøde politiske minoriteten SUF (M-L). Medlemmene er utvilsomt velskolerte, men er det noen forutsetning for at denne minoritetens påstander medfører riktighet? „Lenge leve revolusjonen“ brøler de. Men hva med evolusjonen? Undergravning av samfunnsstrukturen appellerer ikke til fornuften. Det samfunnet SUF vil bygge opp igjen blir knapt bedre.

Filosofene er ofte årsak til dannelse av politiske minoriteter. Sosialistene har sine Karl Marx, Friedrich Engels og Herbert Marcuse. Liberalistene har sin John Adams. Ikke alle filosofer har rett i sine teorier. Karl Marx sin teori om en evig klassekamp er irrelevant. Tese og antitese fører som oftest til en syntese, som Friedrich Engels sa. Forurensningen på John Adams sin tid var ikke så stor, profittensynet var det eneste nødvendige hensyn. Filosofene fikk (og får) rett i noe, galt i noe annet.

Sosialøkonomen Ragnar Frisch fikk Nobelprisen i økonomi for sin avhandling om planøkonomi. Da avhandlingen ble skrevet, ble teorien forkastet av majoriteten blant „kapitalistene“. Nå praktiserer majoriteten teorien. Frisch fikk rett.

Da en minoritet romfartsentusiaster stiftet Norsk Astronautisk Forening i 1951 var det noen utenforstående som slo vitser om „Måneturer“ o.l. Men 18 år etterpå landet „Eagle“ i Stillhetens Hav på Månen.

Den amerikanske rakettpioneren Robert Goddard og hans likemann, russeren Konstantin E. Tsiolkovski og tyskeren Hermann Oberth la grunnlaget for vår tids romteknologi. De ble i sin tid, 40-50 år siden klassifisert som „sinnsyke individer“ av både vitenskapsmenn og legfolk.

Arthur C. Clarke, tidligere formann i British Interplanetary Society, skrev rett etter krigen en avhandling om kommunikasjonssatellitter. Han hevdet at tre satellitter i geostasjonær bane kunne dekke hele jorda, bortsett fra en del av polkalottene. Den første kommunikasjonssatellitten ville bli skutt opp i løpet av 30 år, påsto han. Han ble latterliggjort av andre for sin „barnslige“ fantasi, bortsett fra en minoritet likesinnede i overfornevnte forening og deres søsterforeninger i andre land. Våren 1965 ble den første kommersielt drevne kommunikasjonssatellitt „Early Bird“ skutt opp. Etter hvert har det fulgt flere oppskytninger. Jorda er nå omspunnet av et celest (himmelig) kommunikasjonsnett. Clarke og hans tilhengere fikk rett i sine teorier!

Det kan nevnes flere eksempler på motstand mot vitenskapsmenn som var forut for sin tid. Italieneren Giordano Bruno ble brent på bålet. Galileo Galilei fikk husarrest og måtte offentlig si at teoriene hans var i strid med Aristoteles sine! Christopher Columbus ble ansatt som gal da han la ut på reisene sine. Han påsto at jorda var rund! Franskmennene Cyrano de Bergerac og Jules Verne skrev fantastiske fremtidsfortellinger. Vernes „En ferd rundt Månen“ har en besynderlig parallellitet med Apollo 11 ferden.

Albert Einstein ble latterliggjort for sin relativitetsteori. Årsaken var nok, som i så mange liknende tilfeller, at få forsto ham. I det hele tatt, nye teorier innenfor vitenskapen har vanskelig for å bli fordøyd.

Vi bør alle være klar over at det som er science fiction i dag gjerne kan bli en realitet i morgen – dersom vi ikke motarbeider de framsynte!

Vitenskapens minoriteter kan derimot også ha galt. Astronomene Willam H. Pickering og Percival Lowell påsto rundt århundreskiftet at det var høyerestående liv på planeten Mars! Folkeopinionen vendte seg sakte og sikkert i deres favør for å vende seg igjen i slutten av 1950-årene. Sovjetborgernes og amerikanernes interplanetariske romsonder har avmystifisert planten Mars. Fantasien bør altså heller ikke ta overhånd.

Aldos Huxleys „Brave New World“ og George Orwells „1984“ er varselrop til menneskeheten. Vi begynner nå å se at disse to forfatterne har rett i en god del av sine dystre fremtidsperspektiver. De ble forkastet av majoriteten blant politikerne da de ble

skrevet, men nå blir de to forfatterne ofte dradd frem i diskusjoner om de forskjellige sider ved samfunnsutviklingen.

Michael Young skrev i midten av 1950-årene "Intelligensen som overklasse". Han advarer oss særlig mot å skille mellom evnerike og evnesvake i samfunnet. Gjør vi det, står vi i fare for å få en ny overklasse: "meritokratiet", en minoritet bestående av høy-intelligente individer som ved hjelp av sine evner gradvis kan overføre all makt til seg selv uten at vi "moderate" legger merke til det.

Vi begynner allerede nå å legge merke til meritokratiet. En minoritet eksperter får stadig mer makt. Ekspertisen er den mest effektive på mange områder. Prognosene deres blir som oftest riktige, dersom ikke noe helt uforutsett skjer. Det er likevel betryggende med en del „sunt folkevett“ i styre og stell. Autodidakten (den selvlærte) Trygve Bratteli har forhåpentligvis en god prosjon.

Amerikanerinnen Rachel Carson skrev for et tiår siden „Den tause våren“. Hun redegjorde for forurensningsfaren, men få hørte på henne med det samme. Nå blir det skrevet og diskutert en del om forurensning. Forurensningen er blitt plassert i båsen med verdensproblemer. Litt sent ifølge Rachel Carson.

I et kontroversielt emne som religion har ikke det essensielle vært spørsmålet om Guds eksistens, men spørsmålet om et behov. Gud er et begrep som gir uttrykk for et behov, et behov for sikkerhet og kjærlighet. „Deus caritatis“ var Ibsens avslutning på „Brand“. Behovet kan man ikke undertrykke uten mentale skader fordi vi alle mer eller mindre er i besittelse av behovet. De forskjellige religioner er i bunn og grunn bare forskjellige måter å uttrykke behovet på. De kristne må kunne tolerere dem som ikke tror på den kristne Gud, religøse minoriteter, panteister, rasjonalister, agnostikere så vel som ateister.

Konklusjon: Minoriteten har alltid rett i noe, men ikke i alt.